

2010. — № 2. — С. 79—83.

2. *Kubisch C. H.* Early activation of endoplasmic reticulum stress is associated with arginine –induced acute pancreatitis / [C.H. Kubisch, M.D. Sans, T. Arumugam et al] // *Am. J. Physiol. Gastroentest. Liverphysiol.* — 2006. — Vol. 291 — P. 238—245.
3. *Васильев А.А.* Оценка эффективности октреотида в комплексе консервативного лечения острого панкреатита у собак и кошек: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. ветерин. наук: спец. 06.02.03 –“ветеринарная фармакология с токсикологией”/ А.А. Васильев. — М., 2010. — 22 с.
4. *Lymphocyte function antigen-1 regulates neutrophil recruitment and tissue damage in acute pancreatitis* / [Darbaz Awla, Aree Abdulla, Su Zhang et al.] // *British Journal of Pharmacology* — 2011. — Vol.163. —P. 413—423.

УДК 595.132(282)(477.51)

**ВІЛЬНОЖИВУЧІ НЕМАТОДИ РІЧКИ СТРИЖЕНЬ
(ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ)**

В. Л. Шевченко, Т. М. Жиліна

Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка

E-mail: valeosh@ mail.ua

Вільноживучі нематоди є важливим компонентом водних екосистем і складають основу зообентосу в гідроценозах [1]. Маючи величезну чисельність (до декількох мільйонів особин в 1 м²), швидкість розмноження та плодючість, вони приймають активну участь в утилізації органічних речовин у водоймах та утворюють значні харчові запаси.

Фауна вільноживучих нематод внутрішніх водних територій колишнього Радянського Союзу нараховує 300 видів. При дослідженні окремих озер та річок в середньому реєструють від 30 до 107 видів [1, 2]. Відомості про нематод річки Стрижень на теперішній час відсутні.

У 10 визначених станціях, які розташовані по руслу р. Стрижень, у серпні-вересні 2015 року проводили дослідження мікрозообентоса. Проби відбирали у прибережній зоні водойми металевою трубкою з діаметром отвору 2 см на глибину до 10 см. Виділення, фіксацію, виготовлення тимчасових водно-гліцеринових препаратів, підрахунки чисельності проводили за загальноприйнятими методиками. Таксономічна структура нематод наведена у відповідності до “Freshwater nematodes: ecology and taxonomy” (2006).

Систематичний список прісноводних нематод р. Стрижень містить наступні види:

Ряд Triplonchida Cobb, 1920

Родина Tobrilidae De Coninck, 1965

***Tobrilus gracilis* (Bastian, 1865) Andrassy, 1959** є справжнім гідробіонтом. В угрупованнях нематод р. Стрижень був домінуючим видом як за частотою трапляння в пробах (71,4%), так і за часткою участі в загальній чисельності (38,18%).

Ряд Dorylaimida Pearse, 1942

Родина Dorylaimidae De Man, 1876

***Mesodorylaimus bastiani* Bütschli, 1873** – амфібіонт, може зустрічатися у мохах та ґрунті. Виявлений у 9,5% проб, частка участі в загальній чисельності становила 2,69%.

Представники роду *Dorylaimus* є типовими прісноводними видами. Зарєєстровані два види: ***Dorylaimus sp.*** та ***D. stagnalis* Dujardin, 1845.**

D. stagnalis – космополіт, звичайний компонент фауни прісних вод. У нашому дослідженні доволі часто траплявся у пробах (33,3%), частка участі становила 15,55%.

Ряд Araeolaimida De Coninck et Sch. Stekhoven, 1933

Родина Diplopeltidae Filipjev, 1918

***Cylindrolaimus communis* de Man, 1880** в пробах траплявся не часто (4,8%) та мав низьку чисельність (0,39%).

Ряд Mononchida Jairajpuri, 1969

Родина Mononchidae Chitwood, 1937

***Mononchus aquaticus* Coetzee, 1968** – хижак, здатний заковтувати дрібних нематод, найпростіших. Частота трапляння становила 14,3%, частка участі – 3,45%.

Ряд Monhysterida De Coninck et Sch. Stekhoven, 1933

Родина Monhysteridae De Man, 1876

Eumonhystera vulgaris de Man, 1880 серед зареєстрованих нами видів за частотою трапляння знаходився на другому місці (38,1%), тоді як за часткою участі займав третю позицію (12,09%). Може зустрічатися у мохах та вологому ґрунті.

Monhystera stagnalis Bastian, 1865 звичайний прісноводний вид. Траплявся в пробах з частотою 14,3%, частка участі в угрупованнях нематод становила 8,64%.

Ряд Plectida Malakhov, 1982

Родина Plectidae Orley, 1880

Представники роду *Plectus* є амфібіонтами, можуть зустрічатися, окрім водного середовища, у мохах та ґрунті. Виявлено два види: *Plectus sp.* та *Plectus parietinus* Bastian, 1865. Частота трапляння обох видів в пробах становила 14,3%, частка участі – 2,12%.

Ряд Rhabditida Chitwood, 1933

Зареєстровані нами види належать до чотирьох родин. Представники Cephalobidae, Rhabditidae та Mesorhabditidae мешкають на суші в умовах сапробіотичного розпаду органічного матеріалу. В прісних водоймах зустрічаються в біоценозах з підвищеним вмістом органічних речовин. За трофічною характеристикою є сапробіонтами. Їхня частка участі в угрупованнях нематод річки Стрижень не перевищувала 5,75%. В пробах зустрічалися з частотою 4,8% - 9,5%. Виявлені нематоди з родини Diplogasteridae, входять до складу роду *Diplogaster* – це прісноводні види, характерні для полісапробних водойм.

Родина Cephalobidae Filipjev, 1934

Eucephalobus mucronatus (Kozłowska et Roguska-Wasilewska, 1963) Andrassy, 1967

Родина Rhabditidae Orley, 1880

Rhabditis sp.

Родина Mesorhabditidae Andrassy, 1976

Mesorhabditis sp.

Родина Diplogasteridae Micoletzky, 1922

Diplogaster rivalis (Leydig, 1954 Bütschli, 1873 на відміну від попередніх видів є справжнім гідробіонтом. Хижак, живиться

дрібними нематодами – сапробіонтами. В пробах зустрічався доволі часто (23,8%), але мав низьку чисельність (частка участі 4,79%).

Ряд Tylenchida Thorne, 1949

Всі виявлені види цього ряду належать до групи едафобіонти – в прісні водойми потрапляють випадково. Види родин Aphelenchidae, Aphelenchoididae та Tylenchidae за трофічною характеристикою є мікогельмінтами. Часто зустрічаються біля берегів. Види родин Paratylenchidae та Pratylenchidae є типовими ґрунтовими фітогельмінтами. Представники мали низьку частку участі в межах 0,39% - 0,58%.

Родина Aphelenchidae (Fuchs, 1937) Steiner, 1949

***Aphelenchus avenae* Bastian, 1965**

Родина Aphelenchoididae Skarbilovich, 1947

***Aphelenchoides* sp.**

Родина Tylenchidae Oerley, 1880

***Aglenchus agricola* (De Man, 1921) Andrassy, 1954**

Родина Paratylenchidae Thorne, 1949

***Paratylenchus* sp.**

Родина Pratylenchidae (Thorne, 1949) Siddiqi, 1963

***Pratylenchus* sp.**

Отже в мулі прибережної зони р. Стрижень знайдено 19 видів нематод, які належать до 8 рядів, 15 родин, 17 родів. Найбільш поширеними виявилися істинно водяні нематоли трьох родин Tobrilidae, Dogylaimidae, Monhysteridae. Їхнє видовє представництво у фауні – 5 видів (26,32%), а частка участі в угрупованнях нематод річки Стрижень склала 77,54%.

Література

1. Гагарин В.Г. Свободноживущие нематоды пресных вод России и сопредельных стран: Фауна и пути ее формирования, экология, таксономия, филогения. / В.Г. Гагарин. — М.: Наука, 2001. — 170 с.
2. Машина В.П. Вільноживучі нематоды бентосу Кременчуцького водоймища. — Автореферат десерт. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук., Київ, 1994. — 24 с.